

Premiärkvällen i Västerås

Berättelse

Det var kväll den 1 mars 1950 i Västerås. Inne i teatern satt publiken och väntade. Den här kvällen skulle en helt ny balett visas för första gången. Den hette *Fröken Julie* och var gjord av Birgit Cullberg. Ingen i salen visste ännu att kvällen skulle bli historisk.

Cullberg hade arbetat länge med baletten. Den byggde på en pjäs av August Strindberg, och musiken var skriven av Ture Rangström. Riksteatern hade hjälpt till, eftersom baletten skulle resa runt i Sverige. Men först kom premiären, just här i Västerås.

När musiken började blev det tyst i salen. På scenen dansade Elsa Marianne von Rosen rollen som Julie, en ung kvinna ur en rik familj. Julius Mengarelli dansade Jean, som arbetade i huset. Birgit Cullberg dansade själv rollen Kristin. Berättelsen handlade om en midsommarnatt och om svåra känslor mellan Julie och Jean.

Den här baletten var annorlunda än vad många var vana vid. Tidigare hade baletter ofta varit vackra och lite lätta. Cullbergs balett var i stället ett riktigt drama. Dansen visade starka känslor och berättade en allvarlig historia. Kropparna talade utan ord.

När föreställningen var slut klappade publiken länge. Det blev en stor succé. Senare samma år fick baletten också premiär på Operan i Stockholm.

Premiärkvällen i Västerås blev Birgit Cullbergs stora genombrott. Efter den här kvällen var hon känd. *Fröken Julie* räknas i dag som en av Sveriges viktigaste baletter och dansas än i dag.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
premiär	första gången något visas
publik	människorna som tittar
historisk	mycket viktig, något man minns länge
pjäs	en teaterföreställning
premiären reste	här: föreställningen visades på flera orter
midsommarnatt	natten kring midsommar i juni
annorlunda	inte som vanligt, olik
drama	en allvarlig och stark historia
genombrott	när man blir känd och lyckas
succé	en stor framgång

Läsförståelsefrågor

---

1. När och var hade baletten premiär?
  1. i Stockholm år 1908
  2. i Västerås den 1 mars 1950
  3. i England år 1950
2. Vem hade skrivit pjäsen som baletten byggde på?
  1. August Strindberg
  2. Ture Rangström
  3. Elsa Marianne von Rosen
3. Vilken roll dansade Birgit Cullberg själv?
  1. Julie
  2. Jean
  3. Kristin
4. Varför var baletten annorlunda?
  1. Den var ett drama med starka känslor
  2. Den hade ingen musik
  3. Den var bara för barn
5. Stämmer påståendena? Svara *ja*, *nej* eller *det står inte i texten*.
  1. Elsa Marianne von Rosen dansade rollen Julie.
  2. Publiken lämnade salen innan baletten var slut.
  3. Baletten fick senare premiär på Operan i Stockholm.
6. Vad menas med att kropparna “talade utan ord”? (öppen fråga)
7. Varför tror du att den här kvällen blev så viktig för Birgit Cullberg? (inferens)

Facit

1. i Västerås den 1 mars 1950
1. August Strindberg
1. Kristin
1. Den var ett drama med starka känslor
1. ja b) nej (publiken klappade länge när föreställningen var slut) c) ja
- Exempel på svar: Dansarna visade känslor och berättade en historia med rörelser i stället för med ord.
- Exempel på svar: Det var hennes genombrott. Efter premiären blev hon känd, och baletten blev en av Sveriges viktigaste.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten är på A2 och skriven i preteritum (dåtid). Den ger en närbild av Cullbergs genombrottskväll och kompletterar den biografiska texten. Öva gärna preteritum (dansade, satt, blev) och tidsord (när, först, senare). Tema: ett ögonblick som förändrar en människas liv.

Diskussionsfrågor

- *Fröken Julie* berättade en historia utan ord, bara med dans. Hur kan man visa känslor utan att prata?
- Har du sett en föreställning, en film eller en match som du minns länge? Berätta.
- Birgit Cullberg lyckades efter många års arbete. Vad tror du behövs för att lyckas med något svårt?
- **Skriv (4 meningar):** Skriv om en gång då du var i en publik, till exempel på en konsert, en teater eller en match.

Källor och faktagranskning

- Svenskt kvinnobiografiskt lexikon (SKBL): Birgit Ragnhild Cullberg – <https://skbl.se/sv/artikel/BirgitCullberg>
- Wikipedia: Birgit Cullberg – https://en.wikipedia.org/wiki/Birgit_Cullberg
- Cullbergbaletten (Riksteatern) – <https://cullberg.com>
- Wikipedia: Fröken Julie (balett) – [https://sv.wikipedia.org/wiki/Fr%C3%B6ken_Julie_\(balett\)](https://sv.wikipedia.org/wiki/Fr%C3%B6ken_Julie_(balett))
- Wikipedia: Cullbergbaletten – <https://sv.wikipedia.org/wiki/Cullbergbaletten>

Faktagranskad i juni 2026. Birgit Cullberg föddes 3 augusti 1908 i Nyköping och dog 8 september 1999 i Stockholm. Hon bestämde sig för att bli dansare först i vuxen ålder och fick sitt stora genombrott med baletten *Fröken Julie*, som hade urpremiär i Västerås den 1 mars 1950. Hon grundade Cullbergbaletten 1967 och gjorde även prisbelönt TV-dans (bland annat *Den elaka drottningen*, *Prix Italia* 1961). Hon var gift med skådespelaren Anders Ek 1942–1949 och var mor till Niklas, Mats och Malin Ek; sonen Mats Ek tog över Cullbergbaletten 1985. Bilden är ett porträtt taget 1943 av K. W. Gullers, public domain via Wikimedia Commons (Nordiska museet).

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.